

Musiikkidraama rippikoulun käyneille

Oopperan kantaesitys

Seppo Paakkunaisen (sävellys) ja Eeva Vainion (libretto) ooppera KAIKKEUDEN YTIMESSÄ (1994). Ohjaus Leena Salonen, kapellimestari David Searle, lavastus Olli Mäntylä, puvut Pasi Räbinä, valot Kari Kankkunen. Rooleissa Sauli Tiilikainen (Kristus), Juha Hostikka (Tähtitieteen tohtori), Janne Sundqvist (Saatanan), Rauno Elp (Sokea/Lasarus), Tuula Paavola (Maria Magdalena), Anna-Maria Jurvelin (1. Maria) ja Marjatta Airas (2. Maria/Äiti). Ilkka Eskelisen valmentama Cassiopeia-kuoro. Oulun kaupunginorkesteri. Oulun kaupunginteatteri, kaupunginorkesterin, konservatorion ja Oulun Oopperan yhteistuotanto Madetojan salissa 10.5.

Säveltäjä **Seppo Paakkunainen** kutsuu *Kaikeuden ytimessä* -teostaan mieluummin "kristilliseksi musiikkidraamaksi" kuin oopperaksi. Aivan oikein, kärsimysnäytelmästähän on kyse, Madetojan saliin levittäytyneestä laajennetusta passiosta.

Teos monistaa ikivanhaa uskonnollista rituaalia. Vain lapsi tai pakana saattaisi esityksen jälkeen ihmetellä, miksi se Kristus tapettiin ja mitä ratkaisua kristikunnalle tarjottiin.

Kristuksen kärsimyshistoria ja vapahdus ovat niin syvältä kulttuurista kumpuavia arvoja, muodikkaasti ilmaisten "annettuja", että rippikoulun käynyt yleisö pysyy pääpiirteittäin juonessa mukana vanhasta muistista.

Tuttujen evankelisten ihmisten joukossa näemme myös itsemme, tällä kertaa tähtitieteilijän hahmossa.

Eeva Vainion libretto siis tutkii ihmisen ikuista etsintää ja epätäydellisyyttä jonkin suuremman edessä; olkoonpa se Jumala tai galaksien musta äärettömyys. Raamatun tapahtumia vielä vähän laajennetaan oman aikamme tiedoilla.

Kaikeuden ytimessä osoittelee merkittävästi; vuoroin tähtiin ja Golgatalle. Johtoajatus lieenee, että ääsiyysperspektiivissä

ne ovat saman mysteerin ilmenemismuotoja.

Fysikaalisesti olemme osa alati laajenevaa alkuräjähdyttä, mutta hengellisessä mielessä elämme ristin varjossa ja suojassa.

Leena Salosen ohjaus on selkeä, tutulla tavalla tiukka ja hallitseva. Pitäisi kai sanoa, pelastava.

Näyttämöllepanosta muodostuu esityksen huomattavin kiinnevoima, jos puhtaat hengellisyudet jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

Toki on pitkälle makuasia, pitääkö marionettimaisuuksia, kuoron pikku tärinöitä ja muita tehokeinoja enää neronleimuksina.

Raivoakin on piiskattava esille dramaturgian vuoksi. Paatos pysyy kutakuinkin uskottavuuden rajoissa, vaikka niin lähellä hurskasta banaalia liikutaan, ettei lipsumisille jää yhtään tilaa. Matka Mooses-mimiikasta tahattomaan huumoriin kun on yllättävän lyhyt.

Ajatusten keskittämistä helpottaa **Olli Mäntylän** yksinkertaisuudessaan erittäin toimiva lavastusratkaisu. Hän on sijoittanut draaman ikään kuin kirkon alttarille puolipallon muotoiseen pienoisuuniversumiin, jossa luomistyö saa rauhassa muhia. Ihmiskunnalle on oma lehterinsä seinustalla.

Pasi Räbinän suunnittelema linjakkaan klassinen puvustus ei riitele tämän perusasetelman kanssa eikä turhaan tavoittele efektiä. Kristukselle valkoista, Saatanalle mustaa ja oranssinpuunaista.

Seppo Paakkunainen hyödyntää esikoisopperassaan samansukuista, käytännönläheistä säveltämisen mallia kuin esimerkiksi virkaveljensä **Ilkka Kuusisto**: turha nirsoilu pois ja toimeksi. Kun kerran olemme väistämättä velassa menneille polville, miksei se saisi kuulua.

Paakkunaisen lahjakkuudesta musiikintekijänä ja sitoutumisesta aiheeseen ei vallitse epäilystä, mutta tyyllisestä rajaamis- ja

KAI TIRKKONEN

Lazarus. Rauno Elpin raamatullisessa hahmossa oli vääntöä.

fokusointikyvystä voi jo esittää varauksia.

Itse en pitäisi haitallisena, että myös musiikilla olisi selvä teosidentiteetti. Orkesterille kirjoittamisen tasokin ailahtelee nyt liikaa triviaalien laulutaustojen ja oivaltavan herkkyyden hetkien välillä.

Ensi kuulemalta laululinjat vaikuttavat luontevilta. Vuositojen kaluamaa resitatiivi-idomiakaan säveltäjä ei kavahda. Kokosävelasteikot ovat arvoaan. Idän ja lännen, menneiden ja nykyisten musiikkien kaiut sekoittuvat estoitta.

Saatanan tullessa kuvioihin mukaan pidot heti paranevat, tiiviys ja intensiteetti kasvavat.

Laulullisesti ooppera ei tarjonnut ennenkuulumattomia huip-

puhetkiä, mutta yleistaso säilyi vakaana. Kuoron ja solistien välinen näyttämötoiminta rytmittyi parhaimmillaan oivaltavasti.

Marioiden, **Anna-Maria Jurvelinin** ja **Marjatta Airaksen**, yhteisnumeroista kuoron kanssa ja ilman pulppusi virkistävää eloisuutta. Äidin roolia **Marjatta Airas** tulkitse hellästi.

Tuula Paavolasta Maria Magdalenana ei oikein ehtinyt muodostua muuta käsitystä kuin se, ettei hän poikennut linjasta.

Rauno Elp synnytti **Sokean** ja **Lazaruksen** rooleihin myös särmikkäämpää perinnetyylin vääntöä. **Sauli Tiilikaisen** **Kristus** ja **Janne Sundqvistin** **Saatanan** jäivät astetta paria pehmeämmiksi, joskin paikkansa hyvin täyttäneiksi hahmoiksi.

Juha Hostikka Tähtitieteen toh-

torina palautti mieleen nuoren **Jorma Silvastin** 1990-luvun alkupuolen tulkinnat järjensä menettäneenä **Kimmona Aulis Sallisen** **Kullervon** lopussa. Fraseerauksista ja ohenteista **Hostikalta** ja **Silvastilta** löytyykin paljon yhteistä, rooliin antautumisesta samoin.

Vahvennettu ylioppilaskunnan **Cassiopeia-kuoro** on äänivaroiltaan nuorekkaan rajallinen, mutta ryhmän aktiivisuus ja harmonisuus kallistivat kantaesityksessä vaa'an reilusti myönteisen puolelle.

David Searlen johtama **Oulun kaupunginorkesteri** soitti **Paakkunasta** teokselle uskollisesti, sikäli kuin ilman partituuria pystyi päättämään. Ei ehkä äärimmäisellä intensiteetillä, mutta asianmukaisesti.

ESKO AHO

KAI TIRKKONEN

Voi meitä! Oopperakuorona toimi aktiivisesti ylioppilaskunnan **Cassiopeia**.